

Світлана Гасвська

ДІАЛОГ ЯК КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Сучасні складні і суперечливі трансформації, пов'язані з процесами глобалізації, потребують усебічного аналізу їх сутності і проявів, адже вони зачіпають глибинні ціннісні засади світоглядного їх усвідомлення. Радикальний характер змін пов'язаний не тільки зі становленням нової глобальної цивілізації, але й нової інтелектуальної епохи, що спирається на переосмислення наявної системи цінностей, їх ієрархії, визначення пріоритетів, пошуку імперативів, які б слугували збереженню гуманістичного потенціалу цивілізаційних перетворень. Адже, «система цінностей і світоглядних орієнтирів складає свого роду «культурну матрицю», щось на кшталт геному культури, який забезпечує відтворення та розвиток соціального життя на певних підставах. Ця матриця виражена розумінням того, що є людина та природа [4, с. 56]. Г. Батищев у своїй концепції «глибинного спілкування» розглядає спілкування як суто онтологічне, адже людина для того, щоб відповісти на питання, хто вона, мусить дивитися на себе очима іншого, і сутність людини полягає в «зустрічі з ти», у виході за свої межі [1]. Адже, якщо не відбулася зустріч з іншим, то це приводить до втрати підстав власної ідентичності та до конфлікту з самим собою. Діалог як культурна комунікація постає своєрідним налагодженням зв'язків людини з її онтологічними джерелами, як позбавлення самозамкненого існування та зростання самоусвідомлення в процесі співпраці.

Моделювання діалогу передбачає окреслення багатоголосся суб'єктів спілкування та усвідомлення культурної комунікації як діалогу між культурами як культурними світами чи сім'юсферами (Ю. Лотман), де людина, занурюючись у систему символів і знаків не як готових, а які має «розпакувати», зіставити, вступаючи у віртуальну зустріч. Можливість діалогу зумовлюється втіленням духовних взаємовідношень суб'єктів, пошуком спільних ціннісних основ порозуміння. Формальний діалог як відсутність культурної комунікації характеризує нетворчі прояви спілкування, тоді як культурна комунікація є обопільною структурною перебудовою елементів, виявленням нереалізованого, відкриттям нових можливостей. У культурній комунікації важливою є налаштованість на актуального співрозмовника як на особистість, де важливими є інтелектуальні і семантичні потенції та відкритість до нового досвіду. У такій взаємодії засвідчується неповторність бачення культурою світу, а цінність діалогу культур у тому, що, відповідаючи на поклик чужої культури, розкриваються власні смислові глибини (М. Бахтін). Ціннісно-антропологічний потенціал міжкультурного діалогу як зосередження досвіду людського співжиття протягом історичного буття, кристалізується навколо проблеми «культивування людяності» (М. Гайдеггер) і віднайдення нових форм глобального гуманізму, та як подолання «постмодерного гуманізму», з погляду якого людство – це «біодеградуюча сукупність, утворена із здатних на самогубство, глобальне та часткове...» [3, с. 10].

Необхідність порозуміння культур задля розв'язання найважливіших проблем, що стосуються цивілізаційного майбутнього, цивілізаційного вибору можливе через відтворення культурноантропологічних засад життя в процесі власного існування та визначення пріоритетів соціокультурного розвитку кожним учасником взаємодії. Багатоманітність культурних моделей у контексті глобалізаційних процесів породжує пошук власної ідентичності, як потребу витворення власного світу на основі нових зв'язків та виявлення нових значень (творення власної суб'єктності). У структурі глобалізованої культури, яка формується не при рівній участі всіх культур (центрованість на стандартах західної), але рівноцінних в контексті культурної комунікації, де інший, залишаючись іншим, не обов'язково є «чужим» (Б. Вальденфельс). Тобто діалог, на відміну від культурної комунікації, нівелює відмінність Іншого, створюючи ілюзію контакту, і взаємодія культур обертається ілюзією такої взаємодії (симулякр). Універсалізації, як гомогенізації глобального світу, може протистояти саме культурна комунікація, що ґрунтується на рівноправному партнерстві і взаємозбагаченні, кидаючи своєрідний виклик цивілізованості цивілізації.

Справжній діалог постає обопільно живильним, дозволяє сутнісно збачуватися, залишаючись собою, здобуваючи взаємне визнання. Глобалізація культури постає як глобалізація іншостей, де інший є своєрідним дзеркалом власного культурного буття, потребуючи задіяння всього ціннісно-антропологічного потенціалу людської культури, формування нового культурологічного мислення, заснованого на поєднанні інтересів людства й окремих культур на засадах комунікативної раціональності.

Література:

1. Батищев Г. С. Диалогизм или полифонизм? / Г. С. Батищев // Бахтин как философ. – М., 1992.
2. Бубер М. Диалог // Бубер М. Два образа веры. – М., 1995.
3. Глюксман А. Одинадцять заповідь / А. Глюксман. – К. : Дух і літера, 1994.
4. Степин В. С. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации / В. С. Степин. – М., 1994. – 274 с.